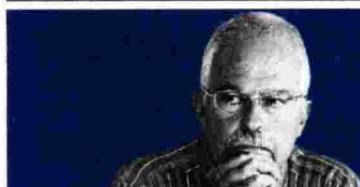

Περί λαϊκισμού και αντιλαϊκισμού

Γιώργος Σεφερτζής

Στο όχι κατάμεστο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου της Αθήνας το βράδυ της Τρίτης που μας πέρασε η συζήτηση περί λαϊκισμού ανάμεσα στον γάλλο φιλόσοφο Ετιέν Μπαλιμπάρ και στον Έλληνα καθηγητή Πολιτικών Επιστημών Γιάννη Σταυρακάκη άξιζε τις ώρες που κράτησε. Ήταν θεωρητικά ενδιαφέρουσα, κυρίως όμως ήταν πολιτικά απρόσμενα επίκαιρη. Τουλάχιστον στον βαθμό που μας (προ)καλούσε να ξανασκεφθούμε το φαινόμενο του ΣΥΡΙΖΑ, και μαζί του λαϊκισμού, ως ένα πανευρωπαϊκής σημασίας παράδειγμα της δυναμικής που μπορεί να αποκτήσει η Αριστερά όταν ενσωματώνει τα κοινωνικά κινήματα των «από κάτω» εναντίον των «από πάνω», των «πολλών» εναντίον των «ολιγών», του λαού εναντίον της ελίτ.

Με αυτού του είδους την ταύτιση ο λαϊκισμός αποενοχοποιείται. Δεν απειλεί τη σύγχρονη δημοκρατία. Αντιθέτως, της δίνει την ευκαιρία να αναγεννθεί αναβιώνοντας τα πρότυπα των τριών επαναστάσεων της νεωτερικότητάς μας, της Αμερικανικής, της Γαλλικής και της πρώτης Ρωσικής, που την επινόησαν θεσμίζοντας τη λαϊκή κυριαρχία.

Στη συνέντευξή του στο «Βήμα» της προηγούμενης Κυριακής ο Μπαλιμπάρ είχε βέβαια αναγνωρίσει ότι ο λαϊκισμός είναι μια εξαιρετικά άστατη έννοια με άκρως αντιφατικές χρήσεις. Γ' αυτό πρωτία πλέον τον όρο αντιλαϊκισμός. Οχι με την έννοια της εκουνυχρονιστικής εναντίωσης στον λαϊκισμό, αλλά με την έννοια με την οποία η ριζοσπαστική Αριστερά μπορεί να τον επαναπροσδιορίσει θετικά απέναντι στον ακροδεξιό ευρωσκεπτικισμό υπερασπιζόμενη την προοπτική μιας ευρωπαϊκής δομής, ομοσπονδιακού ή ημιομοσπονδιακού χαρακτήρα, που σέβεται την ιστορία και την αυτονομία κάθε κράτους-μέλους, ενώ ταυτόχρονα δίνει χώρο και ισοτιμία στις μάζες να αναπύξουν ελεύθερα τις αντίρροπες δυνάμεις τους. Γιατί μόνο μέσα από τις συγκρούσεις των δημιουργικών αντιθέσεων η δημοκρατία μπορεί να ξαναβρεί την ουσία της. Οχι πάντως μέσα από τις πολιτικές συναντήσεις που την αναφρούν.

Όπως είπε άλλωστε και ο Γιάννης Σταυρακάκης, δεν υπάρχει δίλημμα μεταξύ λαϊκισμού και αντιλαϊκισμού. Υπάρχει μόνο το δίλημμα μεταξύ περισσότερης ή λιγότερης δημοκρατίας. Μεταξύ

δηλαδή μιας δημοκρατίας που τρέφεται από τις αντιθέσεις της, χωρίς να καταπιγίει τις εντάσεις τους, και μιας δημοκρατίας που μεταπίπτει σε συναινετική ολιγαρχία ηγεμονεύομενη από τον νεοφιλελευθερισμό του χρήματος και τον τεχνοκρατισμό των μη ελεγχόμενων από συμμετοχικούς και αντιπροσωπευτικούς θεσμούς κέντρων εξουσίας.

Σύμφωνοι λοιπόν. Χωρίς τη λαϊκή της διάσταση η πολιτική δεν μπορεί να πείσει, η Αριστερά δεν μπορεί να υπάρξει, η Ευρώπη δεν μπορεί να αναδημιουργηθεί. Ιδιαίτερα υπό τις σημερινές συνθήκες της κρίσης, που συρρικνώνει τα μεσοστρώματα και ξαναχωρίζει την κοινωνία των πολιτών σε «προνομιούχους» και «μη προνομιούχους».

Υ' αυτές τις συνθήκες, η έννοια του λαού παίρνει, πράγματι, ένα διαφορετικό νόημα. Επανακαθορίζεται ως μια εσωτερικά μεν διαφοροποιημένη, αλλά με ξεχωριστή οντότητα συλλογικότητα. Το μέλλον της μας υποχρέωνται να ξανασκεφθούμε τη θέση, τον ρόλο και τη συμμετοχή της στα κοινά, να αναστοχαστούμε τις μορφές που μπορεί να πάρει ως δήμος, τις σχέσεις της με το

έθνος, την ανάγκη της επιστροφής της στην πολιτική, ώστε η δημοκρατία να μη μετεξελιχθεί σε μια πλουτοκρατική, γραφειοκρατική και άνιση μετα-δημοκρατία.

Πώς όμως να ξανασκεφθούμε τη λαϊκότητα της πολιτικής χωρίς ταυτόχρονα να αναλογιστούμε τη συμβατότητά της με την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας; Πώς να ορίσουμε τον λαϊκισμό ως θετική έννοια χωρίς να λάβουμε υπόψη μας την αρνητική συνάφειά του με τη δημιαγωγία και τη μυθοπλασία, με τις μισές και τις μηδενικές αλήθειες, τις αυταπάτες και τις φευδαισθήσεις;

Πώς, με άλλα λόγια, να αγνοήσουμε ότι στην εποχή και στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας οι ανισότητες είναι, κυρίως, εκείνες που αφορούν την πρόσβαση σε αυτές; Οτι στην εποχή και στην κοινωνία της μαζικής επικοινωνίας η απλή και, πολύ περισσότερο, η απλοϊκή γνώμη, ακόμα κι αν είναι των πολλών, προδίδει πολύ συχνά την ορθή κρίση; Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η κρίση πέφτει θύμα της μη ελεγχόμενης φήμης.

Ο κ. Γιώργος Σεφερτζής είναι πολιτικός επιστήμονας-αναλυτής.